

СОЦІАЛЬНА ТРАНСФЕРТНА СИСТЕМА У КРАЇНАХ З ПЕРЕХІДНОЮ ЕКОНОМІКОЮ

Роговий М.І., асистент (ХНТУ "ХП")

Представлена стаття ставить на розгляд проблему соціальної трансфертної системи держави, її функціонування та реформування під час ринкової трансформації. Також розглянуті питання ефективності такої системи та її складових частин, враховуючи трансфертні витрати.

Постановка проблеми та її зв'язки з науковими та практичними завданнями. Соціальна трансфертна система є однією з основних ланок економічної політики будь-якої цивілізованої держави. Завдання більшості систем соціального захисту полягає в підтримці стабільності доходів людей, наданні рівного доступу до медичної допомоги і наданні необхідних соціальних послуг. Як організована система вона існує в багатьох країнах світу.

Підвищення ефективності соціальної трансфертної системи передбачає досягнення оптимального співвідношення між економічними і соціальними складовими суспільного розвитку, які дозволили б уникнути конфлікту між пріоритетами економічного розвитку і принципами соціальної справедливості. З цієї точки зору представляється цікавим вивчення досвіду формування соціальних трансфертних систем в розвинених державах і запозичення найбільш ефективних варіантів модернізації.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Важливість теми зумовила наявність великої кількості наукових досліджень, присвячених проблемі соціального захисту та розвитку соціальної системи в державі. Серед іноземних вчених можна виділити роботи А.Аткінсона, Дж.Кейнса, В.Ойкена, А.Пігу, Дж.Стіглітца, Ф.Хайека, та інших. Проблеми формування та функціонування соціальної трансфертної системи в умовах ринкової трансформації розглядали в своїх роботах такі вчені: С.Архієреєв, А.Бабіч, В.Базилевич, В.Геєць, Н.Гриценко, Г.Задорожний, Р.Капелюшников, С. Калашніков, В.Радаєв, Б.Ракитський, В.Роїк, С.Тютюнникова, А.Шастітко, О.Яременко та інших. У своїх роботах Н.Барр [4] та Дж.Стіглітц [3] розглядають існуючі системи державного управління та соціального захисту в розвинених державах, але перехідні економіки не описують. С.Тютюнникова [2] більшою мірою концентрується на проблемі людського капіталу та стимулюючій функції соціальної трансфертної політики.

Проте в працях вітчизняних і зарубіжних учених недостатньо розкриті питання класифікації і визначення трансфертних витрат, сутність і функції соціальної трансфертної системи у взаємозв'язку з соціальною трансфертною

політикою держави, що і зумовило вибір теми і напряму дослідження.

Виділення невирішених частин загальної проблеми. Стосовно поставленої проблеми соціальної трансфертної системи можна констатувати, що одним з найважливіших питань є питання визначення самої соціальної трансфертної системи, визначення її складових, функцій та оцінки ефективності.

Також дуже важливими є питання класифікації, оцінки доцільності та ефективності одної з найбільш важливих складових соціальної трансфертної системи – соціальних трансфертів.

Формування цілей статті (постановка завдання). Основною метою дослідження є аналіз розвитку і функціонування соціальної трансфертної системи, її елементів і пошук шляхів підвищення її ефективності в трансформаційній економіці.

Виклад основного матеріалу. Під час перехідних процесів багато людей опиняються в ситуації, коли вони потребують підтримки для збереження нормальних умов існування. Незважаючи на те, що перехід відбувається в напрямку ринкової економіки, яка в класичному варіанті не передбачає ніяких заходів соціальної політики, політика держави повинна бути виваженою та соціально-орієнтованою, тому що саме під час перехідних процесів відбувається найбільше розшарування населення за рівнем отриманих доходів.

Зважаючи на важливість соціального захисту та соціальних трансфертів в перехідному періоді, автором було визначено соціальні трансферти, як безоплатні виплати з боку держави населенню з державного або місцевих бюджетів, державних позабюджетних фондів та коштів громадських організацій. Також, завдяки систематизації існуючих знань, була виділена класифікація таких виплат за змістом (на всі види пенсій, всі види стипендій, компенсаційні виплати і пільги, а також всі види допомоги); за формою (на грошові та натуральні); за часом (на поточні та капітальні) та за джерелом фінансування (на державні, приватні та змішані).

Більш глибокий аналіз дозволяє стверджувати, що трансфертні затрати складаються не лише з трансфертних витрат, тобто суми всіх платежів, пов'язаних з виплатою

соціальних трансфертів, але, нажаль, і з трансфертних витрат, тобто витрат, які пов'язані з недосконалістю самої соціальної трансфертної системи. Трансфертних витрат як складна та багаточасова категорія можуть бути класифіковані за такими критеріями як доцільність (виділяються трансфертні витрати та трансфертні втрати) та зміст (адміністративні, приватні, психологічні, політичні та витрати стимулів).

У зв'язку важливістю об'єкта дослідження нами була визначена основна мета соціальної політики держави як підтримка мінімальних життєвих стандартів населення з метою стимулювання активної економічної діяльності самого населення. Основним завданням такої політики є допомога найменш забезпеченим і незахищеним категоріям громадян і окремим громадянам. Тобто основним призначенням соціальних трансфертних виплат є зниження рівня бідності.

Іншою важливою метою трансфертної політики держави є зниження рівня нерівності в суспільстві. Найчастіше для оцінки ефективності використовуються поняття загального та чистого перерозподільчого ефекту. Але для глибокого розуміння сутності проблеми автором також були введені показники абсолютного та відносного коефіцієнту зниження нерівності які вказують вплив конкретних заходів соціальної трансфертної політики на зміни в нерівності населення та розраховуються за такими формулами виходячи зі значень коефіцієнта Джині [1]:

$$КЗНа = КДжф - КДжз;$$

$$КЗНв = (КДжф - КДжз) / КДжф * 100\%,$$

де КЗНа – абсолютний коефіцієнт зниження нерівності,

КЗНв – відносний коефіцієнт зниження нерівності

КДжф – коефіцієнт Джині за факторними доходами,

КДжз – коефіцієнт Джині за загальними доходами.

Ці показники можуть бути розраховані також із застосуванням децильного коефіцієнта замість коефіцієнта Джині:

$$КЗНа = КДф - КДз;$$

$$КЗНв = (КДф - КДз) / КДф * 100\%,$$

де КЗНа – абсолютний коефіцієнт зниження нерівності,

КЗНв – відносний коефіцієнт зниження нерівності

КДф – децильний коефіцієнт за факторними доходами,

КДз – децильний коефіцієнт за загальними доходами.

Взагалі, описані вище показники абсолютного та відносного коефіцієнтів зниження нерівності доповнюють вже існуючу систему показників, які характеризують ефективність та розвиток соціальної трансфертної системи держави. До таких показників, окрім вже вказаних вище, слід віднести частку ВВП держави, яка витрачається на соціальні трансферти, частка соціальних трансфертів, що розподіляється з урахуванням потреби в тих або інших видах соціальної допомоги; співвідношення рівня отримуваних соціальних трансфертів з рівнем попередніх доходів; перерозподільчий ефект соціальних трансфертів; вплив соціальних трансфертів на нерівність доходів різних груп забезпеченості.

Для реалізації соціальної трансфертної політики держави повинна бути сформована відповідна соціальна трансфертна система - інструмент реалізації соціальної трансфертної політики держави, який повинен виконувати функції з доведення до певних груп населення соціальних трансфертів з максимальною ефективністю. Окрім визначення соціальної трансфертної системи, нами також визначені мета (через певні механізми постачання доставити соціальні трансферти від перерозподіляючих установ до їх одержувачів) та структурні елементи соціальної трансфертної системи: соціальні трансферти, одержувачі, перерозподіляючі установи та механізми отримання соціальних трансфертів.

Говорячи про соціальну трансфертну систему, можна стверджувати, що залежно від властивостей своїх елементів: механізмів перерозподілу, визначення контингенту одержувачів трансфертів, способів доставки трансфертів одержувачам, вона може носити ринковий або неринковий характер. Соціальна трансфертна система ринкового типу відрізняється тим, що постійно шукає шляхи зниження трансфертних витрат за рахунок зниження рівня трансфертних витрат. Це дає змогу визначити основні функції трансфертної економічної політики, яка б забезпечувала функціонування соціальної трансфертної системи ринкового типу: захисну, перерозподільчу, стимулюючу та функцію зниження трансфертних витрат.

Історичний аналіз дозволяє виділити наступні принципи функціонування трансфертної економічної політики: принцип соціального страхування, принцип соціального забезпечення, принцип допомоги та принцип соціальної солідарності. Також, виходячи з досвіду розвинених країн, можна зробити висновок, що деякі елементи соціальних трансфертних систем розвинених країн можуть бути запозичені для втілення в країнах, що розвиваються: посилення

страхових механізмів фінансування соціального захисту; посилення адресності соціальних трансфертів; розвиток програм недержавного пенсійного страхування; впровадження загальнообов'язкового медичного страхування; інформаційна прозорість реформ, проведення роз'яснювальної роботи.

Висновки і перспективи подальших досліджень. Соціальна трансфертна система в умовах ринкової трансформації та за умов світової фінансово-економічної кризи стає одним з найбільш актуальних питань для економістів та керівництва держав. Бо від збалансованості та ефективності проведення такої політики залежить не тільки економічна, алей соціальна ситуація в країні.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Роговий М.І. Соціальна трансфертна політика держави та її ефективність // Вісник економіки транспорту і промисловості (збірник науково-практичних статей) . – 2009. – №25. – С. 150 – 153.
2. Тютюнникова С. В. Формирование доходов населения в трансформационной экономике // Проблемы стабилизации экономического развития: Збірних наукових праць. – Х.: ХДУ, 1998. – 4.1. – С. 63-70.
3. Стиглиц Дж. Ю. Экономика государственного сектора. - М.: Изд-во Московского Университета. 1997.- 720 с. – С. 246 – 252.
4. Barr N. The Economics Of The Welfare State. 3rd Ed. Stanford Univ. Press, Chs. 1-2, 7-15.

*Рецензент к.е.н., доцент УкрДАЗТ Компанієць В.В.
Експерт редакційної колегії к.е.н., доцент УкрДАЗТ Сухорукова Т.Г*

УДК 65.012.32

СТРАТЕГІЧНЕ УПРАВЛІННЯ ПЕРСОНАЛОМ ПІДПРИЄМСТВА

Синіговець О.М., к.е.н., доцент (НТУ «ХП»)

Стратегічне управління персоналом стає найважливішою передумовою формування успішного менеджменту в умовах існуючих вимог забезпечення постійного розвитку підприємств. Стратегія управління персоналом відбиває довгострокові інтереси підприємств. Стратегічна мета системи управління персоналом складається в забезпеченні розвитку підприємств за рахунок ефективного використання людського капіталу. При формуванні стратегії управління персоналом основним завданням стає визначення й облік майбутніх змін і тенденцій, обґрунтування змін, що сприяють стійкому розвитку.

Постановка проблеми та її зв'язки з науковими чи практичними завданнями. В сучасних умовах завдання менеджменту підприємств складається в забезпеченні поступального його розвитку, здійснення цих завдань у більшій мірі буде залежати від оволодіння мистецтвом реалізації змін. Існують різні фактори формування успішного менеджменту підприємств в сучасних умовах але актуальними для підприємств також є питання використання стратегічного менеджменту, розробки і реалізації стратегії управління персоналом.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблемам стратегічного управління людськими ресурсами та його практичному здійсненню присвячені різні дослідження. Визначається, що стратегічне управління і концепція управління людськими ресурсами можуть підвищити конкурентоздатність підприємства, створити його додаткові цінності, сформувати ефективне управління підприємством [1,3]. Формування стратегічних напрямків і покращення нематеріальних активів визначаються пріоритетами в формуванні і розробці стратегій. Людський капітал розглядається як категорія